

Kiadja a „Kisgrafika Barátok Köre” Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület.
(1027 Budapest, Frankel Leó út 12.)
Szerkesztőbizottság: dr. Arató Antal, Király Zoltán, dr. Soós Imre.
Felelős kiadó: dr. Vida Klára ügyvezető titkár

Vincze László linómetszete, X3

TARTALOM

„A kapott örökséget megőrizve”. Vincze László grafikusművésről (Lenkey István)
Fery Antal grafikusművész életrajza (Soós Imre)
Kiss Ilona könyvművész grafikái és ex librisei (Vermes Júlia)
Élő növénygyűjtemény – kisgrafikákon (S. I.)
Svájci barátunk, Ruth Irllet emlékét idézzük

SZEMLE – HÍREK – KÖNYVESPOLC

„A KAPOTT ÖRÖKSÉGET MEGŐRIZVE” VINCZE LÁSZLÓ GRAFIKUMMŰVÉSZRŐL

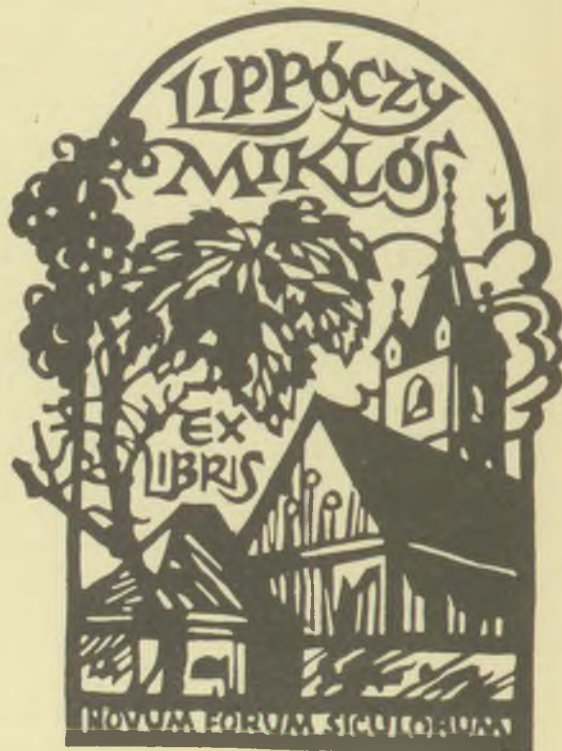
... a művészet lehet harc, de lehet áhitat is”

1957-ben született Medgidiában. A marosvásárhelyi Képzőművészeti Liceumban Nagy Pál és Datu Victor festőművészek voltak a mesterei.

1978-tól kiállító művész. Munkáit bemutatták Románia és Magyarország több városában, valamint Pescara, Cottbus, Malbork, Barcelona, Meudon, Párizs kiállítótermeiben, műveivel szerepelt Belgiumban és Hollandiában is.

*

A gazdag és nagy múltú grafikai hagyományokkal rendelkező erdélyi magyarság (Erdély ma Románia része, ahol megközelítően kétfélmillió magyar él) az utóbbi száz évben több európa-hírű grafikusművészt adott e tájnak s egyben egész Európának. A század első felében Zsögödi Nagy Imre, Gy. Szabó Béla, Varga Nándor Lajos és sokan mások munkássága vitte hírére az erdélyi lélek rezdüléseinek grafikai lapokon. Az utóbbi fél évszázadban Deák Ferenc, Feszt László, Imets László és mások mellett felnőtt egy ifjú nemzedék, melynek tagjai az elődeiktől kapott örökséget megőrizve, úgy folytatják munkájukat, hogy közben hozzáadják mindazt, ami szakmai és lelki habitusukból következik.

Vincze László ennek az ifjú nemzedéknek egyik kiváló, ha nem a legkiválóbb képviselője. A marosvásárhelyi Művészeti Liceumban Nagy Pál festőművész tanár vezetésével ismerkedett meg az ex librisrel. Tanáruk ekkor mintegy ujjgyakorlatnak, az anyaggal való ismerkedésnek szánta az így eltöltött órákat. Rövidesen kiderült, hogy tanítványai közül többen is jó

érzékkel, ügyes technikai megoldásokkal nyúlnak a vésőhöz és a linóleumhoz, komponálják meg a témát, szerkesztik egységbe a képet és szöveget.

Vincze László az elmúlt két évtizedben jó grafikus nevet vívott ki magának, és oly módon is elkötelezettje maradt a könyvnek, hogy a hozzá kapcsolódó intim grafikai műfajt, az ex librist a nagy elődökhöz méltóan műveli.

Munkásságának fő jellemzője, hogy mind a kisméretű ex librisen, mind a nagyméretű szabad grafikán az elkészült művek kiérlelték. Könnyedén, lehetőleg finom vonalakkal, a fehér-fekete közötti átmenetet mellőzve rajzolja, metszi linóleumba és fába üzenetét, hozzánk szóló mondanivalóját s közben gyermeki derűvel és sok-sok fantáziával oldja meg azt a feladatot, amit az ex libris klasszikus hagyományai elvártak és elvárnak Dürertől kezdve napjaink művészeitől is. Lendületes vonalai a mondanivalóra összpontosító lekiállapotát tükrözik. A mondanivaló középpontjában a technikai megoldások mellett a megrendelő személye és rajta keresztül az ember és a világ áll.

Vincze László már tanulmányai idején, később azonban még intenzívebben fejlesztette mesterségbeli tudását, s mindezt elsősorban az ex librisen és az alkalmi grafikán tökéletesítette. E két kisméretű műfaj részoktatta a pontos, a mives és igényes munkára, melynek hatásai és eredményei nagyméretű képgrafikáin is nyomon követhetők. A mesterségbeli tudás

tiszta, áttekinthető, erőteljes kompozíció megteremtéséhez vezet. Az így megszületett alkotás művészt és műpártolót kapcsol össze, megteremtve a szépség és az alkotói igényesség csodálatos összhangját. Művészetében a fekete-fehér foltok mozgalmasságát jól érvényesíti és használja a mondanivaló alátámasztására. Így éri el, hogy a színes világ derűjét, játékoságát meg tudja őrizni, s e tétével összeköti az előtte alkotókat a majdaniak munkásságával.

Vincze László linómetszetei, X3

Ex librisei ötletgazdagok, sokrétűek, az elkészült kompozíciók gondolatébresztőek. Mozzalmasságukkal egy eleven, élő alkotói világot mutatnak, melyben helye van/lesz a műfaj értőinek és kedvelőinek is. Témái változatosak, mint azok a személyek, akiknek nevére készültek. Lapjai sok magyar és romániai irodalmi és történelmi vonatkozású ismeretanyagot hordoznak. Utalásainak megértéséhez szükséges és nélkülözhetetlen a 20. század második fele kelet-európai történetének ismerete, s talán valahol annak megélése is.

Ábrázolásmódjára a realista szemlélet jellemző, még akkor is, ha olykor-olykor megkísérti az elvonatkoztatásnak az a formája, melyből csak a rusztikus anyagkibontás utal arra az irodalmi, történelmi háttérre, melyből munkássága kinőtt és táplálkozik.

Fogalmazásmódja ex librisei alapján több csoportba osztható. A teljesség igénye nélkül megkísérlünk néhányat előtérbe helyezni. A hagyományos, népi gyökerű ábrázolások mellett vannak groteszk jegyeket felmutató és formát bontó, modernebb hangvételű alkotások, egy részük pedig a naív művészet báját, derűjét tükrözi.

Vincze László ex librisei a monumentalitás érzését váltják ki az emberből. Sokféle technikájuk révén az univerzum végtelenségét sugallják. Minden egyes alkotásában benne van a kezdet és a vég, a teljesség. Művésze magában foglalja azt a gazdag alkotói világot, melynek ő olyan láncszeme, amely összeköti Keletet Nyugattal, az embert az emberrel, az exlibris-gyűjtőt az exlibris-gyűjtővel.

Lenkey István

FERY ANTAL GRAFIKUSMŰVÉSZ (1908-1994) ÉLETRAJZA

Fery Antal szegedi emlékkiállításának látogatói a Kass Galériába belépve kézhez kapták az 1994-ben elhunyt művész életrajzát. A rendezők figyelmességéből többszáz példányban kiadott tájékoztató jól szolgálta a kiállított művek jobb megismerését és a kisgrafika népszerűsítését. E példamutató kezdeményezés iránti elismerésünk maradandó jeleként az életrajzot az alábbiakban közöljük.

Századunk fametsző művészetének nagyérdemű mestere, FERY ANTAL, 1908. június 12-én született Szerencsen. A város gótikus erődtemploma, egy országgyűlésnek is helyet adó vára a magyar történelem dicső lapjait idézi. Ipartörténeti nevezetesség itt az 1889 óta működő cukorgyár, mely a tízgyermekes Fery család több tagjának nyújtott tisztas megélhetést. Szinte törvényszerű volt, hogy a legkisebb gyermek, a későbbi művész is igen fiatalon ebben az üzemben kezd el dolgozni.

Hamarosan kitanulja a bádogos szakmát. A szabadidejében szívesen rajzolgató fiatalember tehetségére felletesei is felfigyeltek. 1927-ben a gyár ösztöndíjával kezdte meg művészeti tanulmányait a budapesti Iparművészeti Iskolán, Varga Nándor Lajos professzor szellemi útravalójával ellátva 1935-ben veszi át grafikus oklevelét.

A következő években alkalmazott grafikai munkákból tarja el magát: plakátokat, kiállításokat tervez, üzleti grafikákat készít, sőt egy ideig a szegedi Szabadtéri Játékok díszletezési munkáiban is részt vesz.

Fametszetek készítésével mindig szívesen foglalkozott. Ezzel az eljárással főként ex librisek és alkalmi grafikák kerültek ki keze alól. Ezeket gyűjtőnéven kisgrafikának nevezzük. A kisgrafika gyűjtése századunk első felében egész Európában elterjed. Hazánkban a két világháború között a gyűjtők két egyesületet is alapítottak.

Fery Antal első kisgrafikáit 1939-ben készítette. Mire a műfajba belelendült volna, kitört a második világháború. Katonai behívót kap. Grafikus képesítése miatt a vezérkarnál térképek rajzolásával foglalkoztatják. Alakulatát a hadi események miatt Nyugatra telepítik. Többhónapos hadifogság után tér haza s bár felróható

vétke nincs, négy esztendeig rendőri felügyelet alá helyezik. Csak kollektív műteremben dolgozhat, hasonlóan megbélyegzett művészek társaságában.

A forradalom utáni csendet a magyar grafika életében 1959-ben a Kisgrafikabarátok Köre (KBK) megalakulása törte meg. Fery Antal egyik megalapítója, majd 1978-tól haláláig elnöke volt a kisgrafikagyűjtők és művészek eme csoportosulásának, mely hamarosan többszáz tagot számlált és egész Európában tekintélyt vívott ki magának.

Művésznünk neve egyre ismertebb lett világszerte: kongresszusokra hívják meg, műveit díjakkal jutalmazták, jelentős külföldi szaklapok méltatják kisgrafikáit. Művészete kiteljesedett: lapjain a magyar kultúra nagyjai, műemlékeink, természeti értékeink, összességében a magyar valóság kap ihletett grafikai megfogalmazást.

Kisgrafikai alkotásjegyzékét három füzetben adta ki a Zempléni Múzeum. A KBK kiadásában megjelent negyedik rész már a kétezredik darabot is meghaladó, kizárólag fametszetekből álló életművét összegzi.

Fery Antal 86 éves korában, 1994-ben hunyt el, emléke azonban ma is elevenen él. Keze munkáit őrzik a gyűjtők mappái, külföldi múzeumok, gyűjtemények. Szülővárosa múzeumában emlékszoba hirdeti Fery mester emlékét, aki kisgrafikáival stílust teremtett, alkotásaival gazdagabbá tette a magyar kultúrát.

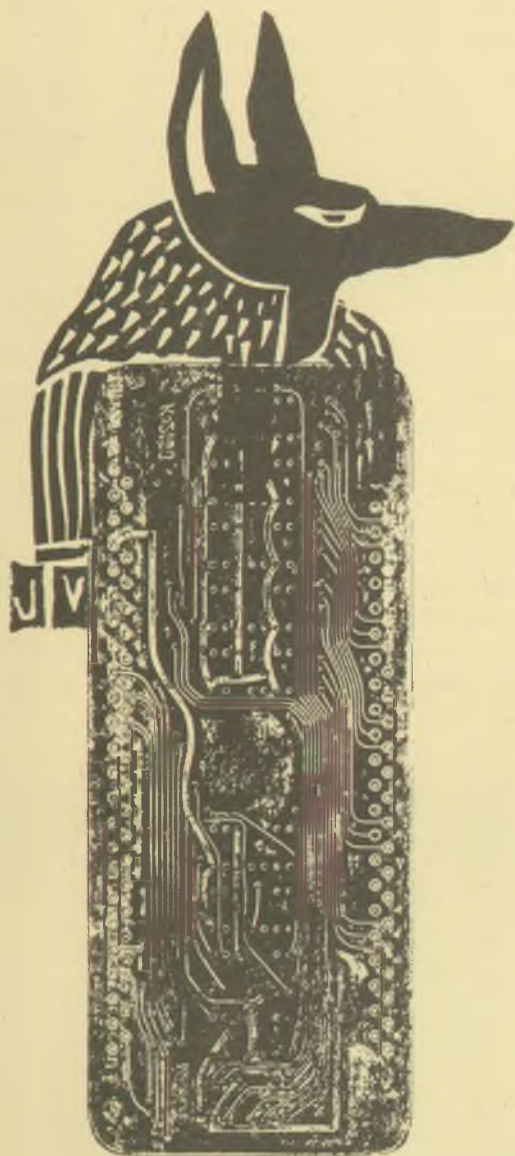
Már súlyos beteg volt, amikor 1993-ban megkapta a Magyar Köztársasági Érdemrend kiskeresztjét.

Soós Imre

Fery Antal fametszetei, X2

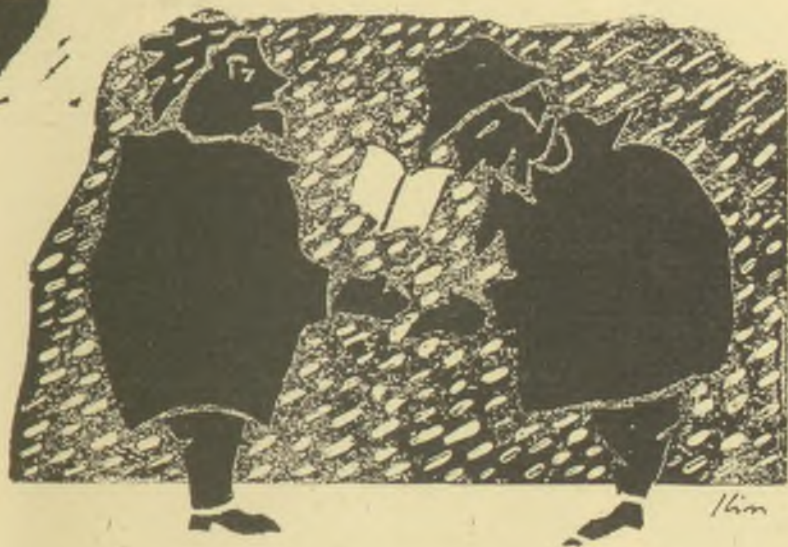
KISS ILONA KÖNYVMŰVÉSZ GRAFIKÁI ÉS EX LIBRISEI

A modern képzőművészet iránti vonzalmam és gyűjtőszendélyem közös nevezőre hozatala juttatott a könyvtárak, művészkönyvek területére. Izgatott a másként „olvasható” könyv témája: a különböző anyagokból alkotott könyvobjekt és a meglévő könyv valamilyen módon való átírása, elidegenítése is. 1995-ben nagyszerű kiállítást láttam az Országos Széchényi Könyvtárban: Kiss Ilona francia ösztöndíj-beszámoló-ját. Csupa, a szívemet dobogtató művészkönyv-költemény díszelgett a vitrinekben. Így ismerkedtem meg Kiss Ilonával és az első Csalogány utcai műteremlátogatás óta baráti kapcsolatban vagyunk.

Kiss Ilona 1979-ben diplomázott az Iparművészeti Főiskola Typ-grafikai Tanszékének könyvművészeti szakán. Igen sokoldalú alkotó egyéniség, munkáit a poétikus hangnem éppúgy jellemzi, mint máskor az értékelő látásmód. A nyolcvanas években ironikus, szürrealista illusztrációi tették a változó gazdasági élet lapját, a „2V”-t, vagyis a „Verseny és vállalkozás”-t igazán kritikus sajtótermékké. Több külföldi ösztöndíj elnyerésével került az európai művészeti körökkel kapcsolatba, dolgozott Párizsban, Barcelonában és Frankfurtban. Könyvtárgyai és az azokból kinőtt, dróthálós képei több múzeumban és gyűjteményben szerepelnek. 1999-ben a frankfurti Nemzetközi Könyvvásáron, ahol Magyarország a vendégország, Kiss Ilona a művészkönyvek kategóriájának hivatalos kurátora.

Egyik bázeli látogatása alkalmával végignéztük gyűjteményemet, az ex libriseket. És mert az ex libris is egyfajta könyvművészet, megszületett a terv: könyvjegyet készítek számomra. Az első téma közösen született. Egy újévi lapján a számítógéphez használt nyomtatott áramkörös panel szerepel. Ez adta az ötletet a régi egyiptomi hieroglifák „utánzására”, hisz azt az írást is csak kiváltságos kör tudta használni, ol-

Kiss Ilona linómetszetei, X3

vasni. A „modern” kártus felett Anubisz, a kutyafejű isten trónol. . . Az iniciálémmal ellátott, többszintű linómetszet címe: „A hajdanhoz menti a holnapkönyvtár a jelenvalót”. A téma másik változatán egy szkarabeusz görgeti maga előtt a „computer-írást”, mint galacsint, a folytonos megújulás szimbólumaként. Kiss Ilona szellemes, ötleteli grafikáin újra meg újra feltűnik a könyv. A „Könyvbarátok” című grafikáján

is találkoznak a könyvbarátok – esőben, szélben; és a művészetről, exlibrisekről értekeznek, beszélgetnek, megemlítve személyes barátságunkat is, ami szintén a könyvnek köszönhetően született.

Vermeš Júlia
(Basel)

„ÉLŐ NÖVÉNYGYŰJTEMÉNY” – KISGRAFIKÁKON

Olvasóink bizonyára emlékeznek még azokra az Ex herbario lapokra, amelyek az ország nevezetes fáira, ritka növényeire hívták fel a figyelmet. Ezek a kisgrafikák, melyek a természetvédelem jegyében készültek, elsőként Fery Antal, majd König Róbert, végül Ürmös Péter műterméből kerültek ki. A grafikákat készítő két neves kertészeti szakember: Pesti László és Tarjányi Ferenc nevét – szerénységükre jellemzően – csak monogramjuk jelezte a lapokon.

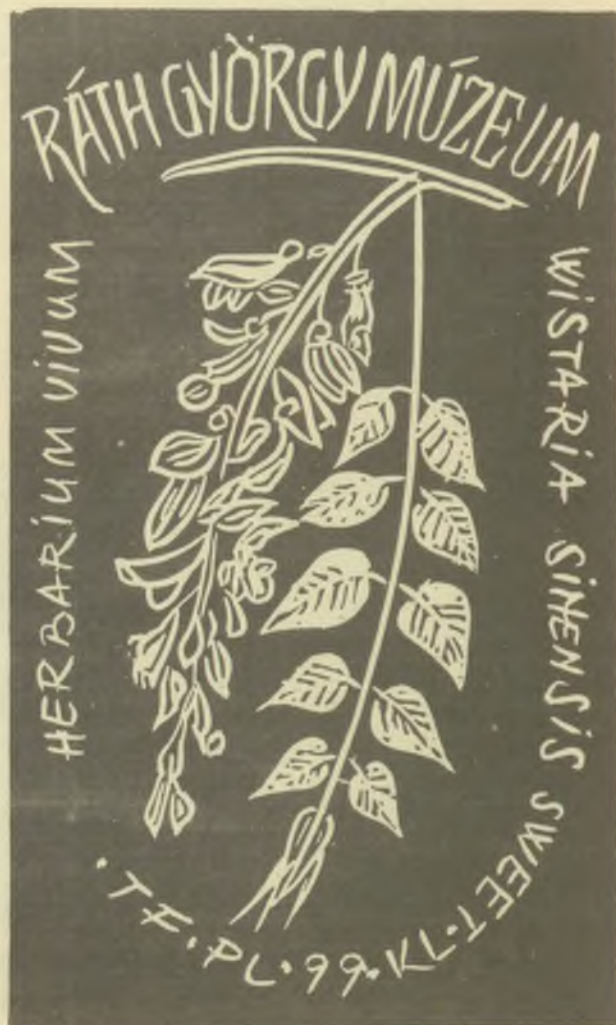
A lokálpatriótizmus sajátosan szép példáját mutató mecénáspáros napjainkban tíz újabb linómetszettel jelentkezett. E kisgrafikák mindegyikén a HERBARIUM VIVUM, azaz „élő növénygyűjtemény” szavak olvashatók. A lapok Budapest valamelyik múzeumát, kertjét népszerűsítik oly módon, hogy azokon egy-egy ott található ritka növény levele és virágja látható, tudományos neve olvasható. A sorozat két lapját bemutatjuk. Köztük olyan telitalálattal is találkozhatunk,

mint a Keletázsiai Múzeum nevét viselő lap, melynek a kertjében a Japánból származó idős páfrányfenyő (Ginkgo biloba) díszlik. Erre hívja fel figyelmünket a metszet.

A lapokat alkotó Kerégyártó László grafikus 1950-ben született Nagyváradon. A 70-es évektől dekoratorként dolgozik: fest, farag, rajzol. Magyarországra 1982-ben telepedett át, feleségével és két gyermekével Budapesten él. (Címe: 1085 Budapest, József krt. 63.)

A lapokat készítő művésznek és természetbarát tulajdonosainak ezúton gratulálunk, a sorozat megérdemelt sikerét kívánva.

S. I.

Kerégyártó László linómetszetei, X3

SZEMLE

A PÁPAI HÍRLAP 1998. szeptemberben 15-i száma arról adott hírt, hogy az Ürmös Péter által rendezett „Magyar történet múzsája” kiállítás két budapesti bemutatása után – Pápán volt látható A Jókai Mór Városi Könyvtár, mely már sok neves grafikai kiállításnak adott helyet, szeptemberben látta vendégül az anyagot. Az újság a tárlat méltatása mellett megemlíti, hogy a hagyományoktól eltérően nem volt kiállítási megnyitó, hanem az utolsó napon záró rendezvényt bűcsúztatták a vándorkiállítást.

*

A németországi MITTEILUNGEN DER D.E.G. 1999-1. számában terjedelmes cikk foglalkozik a nálunk is jól ismert Heinrich Ilgenfritz (1899-1969) életművel, közölve 62 darabos, főként rézmetszetből álló alkotásjegyzékét is. – Ugyanitt olvastuk, hogy Portugáliában megjelent Mota Miranda exlibris-enciklopédiájának 24. kötete. Az ebben ismertetett 16 grafikus között magyar művész nem szerepel. – Azt is közölte a lap, hogy Goslar városban modern művészeti múzeum nyílt, melyben a „menő” német festők művei mellett ex libriseket is őriznek. Ide kerül majd Paul G. Beckernek a Don Quijote-témát felölelő, mintegy 600 darabos gyűjteménye is.

*

A szlovéniai OBVESTILA 140. számából értesültünk arról, hogy az ottani exlibris-egyesület alapítója és egykori elnöke, Jaro Dolar professzor elhunyt. Munkájával nagyban hozzájárult az 1974. évben Bledben rendezett kongresszus sikeréhez, ezért Európaszerte sok gyűjtő őrzi majd emlékét.

*

A L'EX LIBRIS ITALIANO 1999/1. száma 28 oldalon, gazdag tartalommal jelent meg. A lap egyik cikkében Jos van Waterschot ismerteti az Escher-pályázat eredményét. Mint már korábban közöltük, a hollandok által meghirdetett grafikai versenyen Orosz István a harmadik díjat nyerte el. – Ugyanitt Cristiano Beccalotto ad hírt arról, hogy SMENS címmel két olasz művész új grafikai lapot bocsátott útjára. A mindössze 270 példányban megjelenő „grafikai csemege” példányonként két-két művésztől összesen 20 darab eredeti, kézzel nyomott fametszetet közöl. A félévenként megjelentetett kiadványnak eddig már 3 száma jelent meg. Az éves előfizetés: 224 000 Lira. – Az illusztrációk között örömmel fedeztük fel Ürmös Péter C2-C5 lapját, mely Capasso olasz gyűjtő nevére készült.

*

Az EXLIBRIS ABOENSIS 26. számában figyelemreméltó újítást vezettek be finn barátaink. A lap több színben nyomott borítójának belső oldalán mintegy tíz ex librist közölnek ezzel a címmel: „Tudja-e?” Az olvasóktól azt várja a lap, hogy az ott közölt, meghatározatlan könyvjegyek alkotóiról, tulajdonosairól bővebb felvilágosítást adjanak. Akseli Gallen-Kellala (1865-1931) finn festőművész két ex librise került a közelmúltban árverésre, mintegy 2-3000 finn márkáért. (Alkotójuk hazánk nagy barátja volt, többször járt Magyarországon. Emlékműve a Lánchíd közelében, a budai rakparton látható.) – Az eszperantó témájú ex librisekről szóló cikk képein magyar bélyeg is látható: az 1957-ben kiadott, Zamenhof-portrész 1 Ft-os egység. Alkotója: Légrády Sándor grafikusművész, körünknek megalakulása után egy ideig tagja volt. – Oulu város egyetemének könyvtára mintegy 10 000 ex librist is őriz. M. Kinon cikke fényképekben is bemutatja, hogyan történik az intézményben a kisgrafikák tárolása. – Levélben bonyolítható árverésük 55 tétele között két magyar vonatkozású kiadvány szerepel: Varga Nándor Lajosnak 1957-ben a lisszaboni kongresszusra kiadott mappája, valamint Klaus Rödel magyarországi exlibris-bibliográfiája, 25, illetve 15 finn márkáért.

*

A holland EXLIBRISWERELD 1992/2. számában Jos van Waterschot az országban készült absztrakt ex libriseket veszi számba. Elsőként Huszár Vilmos (1884-1960) munkásságát méltatja. A művész Budapesten született, de élete túlnyomó részét Hollandiában töltötte. Tagja volt az ottani „de Stijl” művészcsoporthoz. Képeiben is bemutatott két ex librisén a betűk stilizált, dekoratív formái töltik ki a képmezőt, amely így absztrakt képként mutatkozik meg. A neves magyar művészen kívül még hat holland mester neve szerepel a tanulmányban, köztük a nálunk is jól ismert Baeyens és Andriessen.

*

GAZDAG KATALÓGUS-TERMÉS A SZÁZADVÉGEN

Soha még ennyi katalógust nem adtak ki, mint most a századvég közeledtével. A bőség zavarával küzdve ismertetünk most közülük néhányat.

Az Európatanács megalakulásának 50. évfordulójára meghirdetett exlibris-pályázat anyagából rendezett kiállításról számol be a horvátországi Rijeka, korábban: Fiume városban megjelent katalógus. A város egyetemi könyvtárának pályázatára 44 országból 268 alkotótól 614 kisgrafika érkezett be. A versengés nagy-

díját *Trygve Goa* norvég művésznek ítélték oda. Rajta kívül még 19 díjazott neve szerepel az eredménylistán. Örömmel fedeztük fel e kitüntetettek között *Vörös András* kaposvári művész nevét. Ezúttal szép számban küldték be alkotásaikat a magyar művészek is, mindegyikük 1-1 alkotását a kiadvány képben is bemutatja. Íme a névsor: *Damó István*, *Gubis Mihály*, *Harmati Zsófia*, *Jáger István*, *Pató Károly* (a névsorban a keresztnéve szerepel elsőként), *Kőhegyi Gyula*, *Kozák Attila*, *László Fábián* (valószínűleg itt is a keresztnév került előre), *Magyar Mónika*, *Molnár ISCSU István*, *Molnár Mónika*, *Sós Evelin*, *Szőcs Géza*, *Szőke György*, *Ürmös Péter*, *Zombori József*.

EX LIBRIS*

50th ANNIVERSARY OF
THE COUNCIL OF EUROPE
THE UNIVERSITY LIBRARY OF RIJEKA

Trygve Goa linómetszete, X3

A 156 oldalas, szép kivitelű katalógus maga is kultúrtörténeti forrásmunka! Horvát, angol és francia nyelven írt bevezető szövegekből tájékoztatást kaphat az olvasó az Európatanács 50. évéről, a pályázatot kiíró Egyetemi Könyvtár történetéről. Innen tudtuk meg, hogy a könyvtárat a 17. században alapították az Ausztriából érkező jezsuiták, akik kérésére II. Ferdinánd már 1633-ban engedélyezte egyetem működését. Az intézmény igen gazdag ritka nyomtatványokba, kéziratokba és 21 ősnymtatványt is őriz gyűjteményében.

Egy másik kiadvány a város Trsat nevű fellegrárában működő ferences kolostor ex libriseit mutatja be. Itt őrzik Horvátország első könyvjegyét a 15. századból. A legelső, magas művészi színvonalú ex librisük 1520-ban *Albrecht Dürer* kezéből került ki. A ferences atyák itt őrzött könyvjegyei a következő századok történelmének is becses emlékei. Különös értéket képvisel *gróf Zrinyi Péter* ex librise.

*

Egyik művésztagnak figyelmességéből jutott el a szerkesztőkhöz a kaposvári *Vaszary Képtár* katalógusa, mely az 1999. februárjában ott megrendezett GROTESZK kiállítás anyagát tartalmazza.

A groteszk az olasz grotta (barlang) szóból származik. Az antik Róma palotáinak földalatti részét gyakran alakították barlang formájára, melyben a falakat stilizált növény- és fantasztikus állatképekkel díszítették. A nyári forróságban a család hűsölését is szolgáló helyiség díszítéséről mondták, hogy „grottesco”. Ma a szó átvitt értelemben a nevetségesnek és ijesztőnek keverékét jelenti.

Az immár negyedik alkalommal megrendezett kiállításon mintegy 120 művész vett részt képpel, szoborral, grafikával vagy fényképpel. A gazdagon illusztrált katalógusról ezúttal azért emlékeztünk meg,

Vén Zoltán rézmetszete, C2

mert a kisgrafika művészei közül a kiadványban *Kőhegyi Gyula*, *Ürmös Péter* és *Vén Zoltán* nevével és grafikájának képével találkozhat az olvasó.

*

A BIENNALE 1999 című, száz oldalas kiadvány a belgiumi exlibris-centrum legújabb sikeréről, az eddigi legnagyobb résztvevői létszámmal megrendezett pályázatról ad számot. A mostani grafikai versengés témája az *Irodalom* volt. A választékos témaadás már hagyomány *Sint-Niklaas*-ban. Tanulmányként érdemes feleleveníteni, milyen témakörben írtak ki már pályázatot: *Gyermek ex libris* (1979), *Flóra és fauna* (1981), *Tudományos-fantasztikus irodalom* (1983), *Drámai művek* (1985), *Gyógyászat* (1987), *Zene* (1989), *Erosz* (1991), *Mercator, a térképész* (1993), *Környezetvédelem* (1995), *Mese* (1997). *Már most felhívjuk Művészeink figyelmét, hogy 2001-ben a „Ballon-léghajózás” lesz az exlibris-pályázat témája. A pályaművek bekiüldési határideje: 2000. december 1.*

A most elbíralt pályázatra 44 ország 714 alkotójától 1460 pályamű érkezett. E számban nem szerepel a visszatartott 56 lap. Az első díjat az orosz *Borovitsky* nyerte. A további díjakat 3 belga, 2 orosz, továbbá 1-1 ukrán és szlovák művész kapta. A nemes grafikai technikák túlsúlya jelezte az anyag színvonalát: 617 mély-, 480 magas- és csak 363 síknyomású pályamű-

vet regisztráltak. A legtöbb pályázó Oroszországból jelentkezett: 127 nevezőjükkel szemben a rendező országot csak 101 fő képviselte. Negyven körüli létszámmal szerepelt Kína, Ukrajna és Jugoszlávia. Ennél kisebb csoport képviselte Mexikót, Argentínát, Lengyelországot, Romániát, Cseh- és Olaszországot. Hazánkban 6 művész vett itt részt: *Kóhegyi Gyula*, *König Róbert* és *Ürmös Péter* Budapestről, *Nagy László* Ceglédről, *Szepessy Béla* Nyíregyházáról, végül Esztergomból *Sziüts* nevű művész, akinek keresztnevét *Mec*-*la*-*nak* írták. Ez utóbbi honfitársunk vigasztalására elmondjuk, hogy nem csak ő lett a nyomda ördögének áldozata. A litvánok európai hírű grafikusnője, *Didelyté*, keresztneve alapján *Grazina*-ként szerepel a névsorban és címjegyzékben.

*

Luxemburg Nagyhercegség egy kis falujában emlékezetes exlibris-versengés folyt le nemrégiben. Burmeringen a helység neve, mely új kultúrházának avatására készült. A kutúrcentrumot a lakosság *Maus Ketti*-ről, azaz arról az egér-mesefiguráról kívánta elnevezni, „akit” *Auguste Liesch* (1874-1949) írójuk tett halhatatlanná műveiben. A népszerű író rokonszenves mesefigurája később országszerte ismert lett, „szülőhelyén” pedig köztéri bronz szoborban örökítették meg alakját.

Az ország exlibris-egyesülete, a Pierre Roberti Társaság közreműködésével történt meg a exlibris-pályázat kiírása: a készítendő lapoknak magát *Ketti*, életének jelentős eseményeit, valamint az író személyét kellett felidézniük. A MAUS KETTY-PÁLYÁZAT eredményes volt, aminek bizonyítéka a most hozzánk érkezett, 112 oldalas, pompás kiállítású katalógus, amely a városka múltjára vonatkozó gazdag cikksorozat miatt helytörténeti forrásmunkának is beillik.

Huszonhat országból, 153 alkotótól 262 kisgrafika érkezett. A zsűri 49 olyan alkotást zárt ki az elbíráláskor, amely a kiírás feltételeinek nem felelt meg. Tizenhárom díjat ítéltek oda. Az elsőt *Hedwig Pauvels* belga művész (nem nő!) nyerte. A második lett *Vladimir*

Sajtos Gyula rézkarca, C3-C5

Hadomsky cseh, a harmadik *David Bekker* ukrán művész. A további díjakat 2 ukrán, 3 luxemburgi, valamint 1-1 német, olasz, román, francia és lengyel alkotó nyerte. A díjazottak alkotásait eredeti méretben és színben reprodukálták a katalógusban, a többi pályamunka egyszínnyomással látható, országonkénti csoportosításban. Mint érdekességet említjük meg, hogy a díjazottak között egy 6 éves szentpátervári kislány is szerepel. Gyermekien bájos linómetszetére a *Buzdítás-díjat* ítélte oda a zsűri.

Hazánkban *Sajtos Gyula* és *Ürmös Péter* vett részt a pályázaton, így az ő érdemük, hogy ebben a nagy visszhangot keltett versengésben a magyar kisgrafika névjegyét is letették az asztalra.

Soós Imre

RÉSUMÉ

Dans l'article premier *István Lenkey* fait connaître l'activité artistique de *László Vincze* (1957). Le jeune artiste hongrois vit à la Transylvanie, partie actuelle de la Roumanie, où le nombre des habitants hongrois se chiffre environ par 2 million. Il a fait ses études à Marosvásárhely, comme élève de Pál Nagy. Durant les décades derniers il a acquis une célébrité considérable, comme artiste de l'ex libris et créateur des gravures de grande dimension.

Nous publions la biographie de l'artiste *Antal Fery* (1908-1994) rédigée par *Imre Soós*. Grâce aux attentions des organisateur de son exposition commémorative de Szeged, les visiteurs y ont reçu ce texte, imprimé en centaines d'exemplaires.

Júlia Vermes (Basel) écrit sur l'activité d'*Ilona Kiss*, grande amie de la Hongrie. Son père, le pasteur organisa la récréation des centaines d'enfants hongrois en Suisse après la première guerre mondiale. (Pour cette activité méritoire il fut reçu "docteur honoris causa" par l'Université de Debrecen.) Sa fille, *Irlét*, parlait la langue hongroise et était jusqu'à son mort en 1992 en contance cordiale avec plusieurs collectionneurs hongrois.

Nous publions quelques linogravures de *László Kerékgyártó* (1950), créés pour deux spécialistes de la horticulture de Budapest. Sur ces gravures figurent les mots HERBARIUM VIVUM. Elles représentent des plantes, arbres rares sur le terrain des institutions divers.

Un autre article évoque la mémoire d'*Irlét Ruth*, grande amie de la Hongrie. Son père, le pasteur organisa la récréation des centaines d'enfants hongrois en Suisse après la première guerre mondiale. (Pour cette activité méritoire il fut reçu "docteur honoris causa" par l'Université de Debrecen.) Sa fille, *Irlét*, parlait la langue hongroise et était jusqu'à son mort en 1992 en contance cordiale avec plusieurs collectionneurs hongrois.

Dans notre Revue de presse nous faisons connaître les articles des revues étrangères, qui s'occupent d'un ou plusieurs artistes hongrois. La rubrique Bibliophilie contient les articles d'*Imre Soós* sur une publication de SELC et sur celle de la Kreis und Autobibliothek de Kronach.

HIREK

Krakkóban a Dom Kultury Podgorze kiállítótermében 1998. decemberében rendezték meg a *Miasto Wieliczka Zabytkowa Kapolnia Soli* című harmadik exlib-

grafikus-, fafaragó- és festőművész. Tanítványai közül tíz tehetséges tanulója egy-egy ex librist metszett a világhírű olasz exlibris-gyűjtő Mario De Filippis nevére,

Tóth Rózsa linómetszete, X3

ris-pályázatot és kiállítást. Erre 90 alkotó 143 művet küldött, a résztvevők számának sorrendjében az alábbiak szerint: 25 lengyel, 15 ukrán, 11 litván, 7 orosz, 6 cseh, 5 román, 5 jugoszláv, 4 spanyol, 2 észt, 2 német, 2 kazah, 1 azerbajdzsáni, 1 bulgár, 1 francia, 1 luxemburgi, 1 magyar és 1 szerb művész alkotásait. Magyarországról csupán a szegedi Tóth Rózsa grafikusművész szerepelt *In memoriam Norbert Lippóczy* című ex librisével, amelyet a kiállítás katalógusa is bemutat. A megosztott első díjat Monika Nykowska cseh és Zbigniew Podciechowski lengyel művész kapta.

*

A szegedi József Attila Tudományegyetem Gyakorló Általános Iskolájában HAMMIDO Alapfokú Művészeti Magániskola működik, amelynek művész-tanára Tóth Rózsa, az ex libriseiről is jól ismert sokoldalú

Borda Péter linómetszete, X3

Gál Nikolett linómetszete, X3

s e lapokat el is küldték neki ajándékol. Mario De Filippis 1999. márciusában kis könyvecskében kinyomtatta a tíz linómetszetű ex librist arezzói nyomdájában, 250 számozott példányban. Az általa írt kedves hangú bevezetőben megköszöni Tóth Rózsa művész-tanár kezdeményezését és figyelmét, a kis grafikusoknak pedig a szép, gyermekesen őszinte munkákat, akik megérdemlik, hogy ez alkalommal nevüket is felsoroljuk, amint azt De Filippis úr is teszi előszavában: Börcsök Erzsébet 13 éves, Borda Péter 9, Dajka Petra 14, Gál Nikolett 14, Haraszi Dóra 8, Nagy Krisztina 14, Nagy Zsuzsanna 14, Oltyán Rebeka 8, Tóth Eszter Mária 8 és Zombori Gabriella 14 éves tanulók. Gratulálunk nemzetközi sikerükhöz!

Haraszi Dóra linómetszetei, X3

*

A Magyar Nemzet 1999. május 31-i száma Napló című rovatában az alábbi tájékoztatót olvastuk: „VARGA MÁTYÁS Kossuth-díjas díszlettervezőnek ítélte oda a kuratórium a Szeged legrégebbi műemlékéről, a Dömötör-toronyról elnevezett életműdíjat. Az elismerést Várhegyi Attila, a kulturális minisztérium politikai államtitkára adta át. A másik tizenegy díjat a közönség szavazatai alapján osztották ki a legsikeresebb szegedi művészeknek.” – A KBK tagjai mindnyájan nagy örömmel fogadtuk a hírt és igaz szívvel gratulálunk, erőt és jó egészséget kívánva Varga Mátyásnak további munkáihoz. „Matyi bácsi” pesti lakos korában elnöke is volt körünknek, akit nagyon szeretünk, remélve, hogy ő is szeretett bennünket. Az, hogy ma Szegeden él, nem távolította el tőlünk. Amikor 1988-ban Szegeden tartottuk országos összejövetelünket, ismét közöttünk volt és nagy szeretettel vezetett

végig bennünket Múzeumán, mesélve, magyarázva gyönyörű munkáit. Megcsodáltuk rajzait, díszletterveit, grafikáit, kerámiáit. A „Nándi bácsi” – Varga Nándor Lajos – százéves születési évfordulójára rendezett szegedi emlékkiállítást ő nyitotta meg, sok szeretettel idézve a mester és barát alakját. Ez év áprilisában ismét egy jó barátira, „Rex Antoniusra” – Fery Antalra – emlékezett kiállítási megnyitójában. Kérjük a Mindenhatót, sokáig tartsa még körünkben Matyi bácsit erőben, egészségben, hogy még sok szépet alkothasson mindnyájunk örömére.

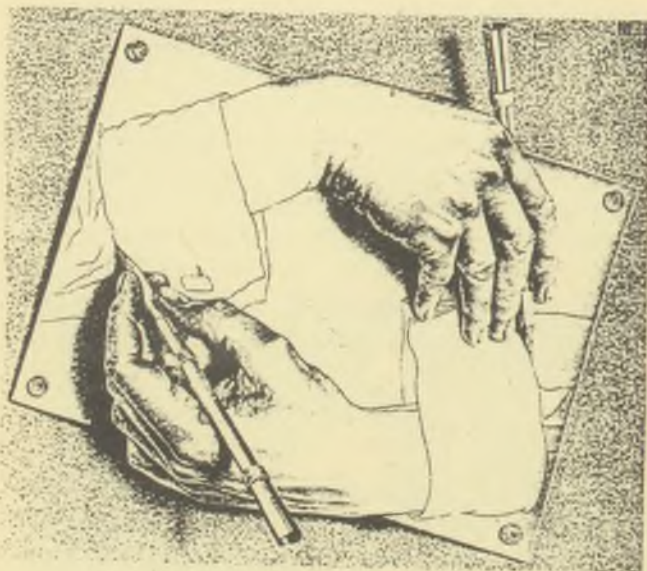
*

A MAIL ART remekének is tekinthető igen szellemes formájú, ízléses kivitelű meghívó tudatta a közelmúltban az érdekeltekkel, hogy *Molnár István* ISCSU kiállítása június 11-én nyílt meg a nagykanizsai Zsinagógában. A tárlatot Dr. *S. Nagy Katalin* tanszékvezető egyetemi tanár nyitotta meg. ISCSU egyedülálló művészetét ez alkalommal 20 nagyméretű rézkarcnyomatvariáció és a *Jelek* című sorozat 35 darab, 5x5 cm-es mini-rézkarca képviselte.

*

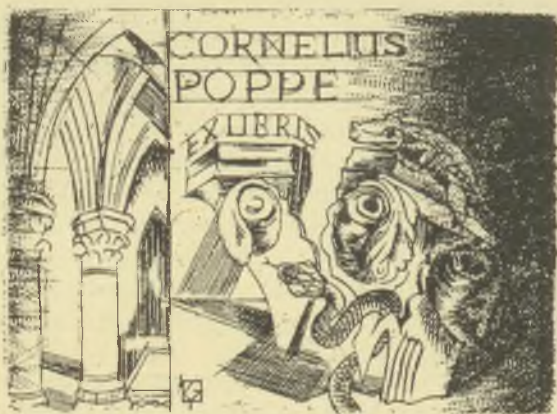
Szeged belvárosában a Juhász Gyula Művelődési Központban nagy számú közönség előtt július 23-tól augusztus 6-ig volt látható *Rostásné Papp Piroska* festőművész kiállítása, aki a KBK szegedi csoportjának régi, aktív tagja. A nagy sikerű kiállításon 42 akvarellt és olajfestményt láthatott a sok-sok érdeklődő. *Szuro-mi Pál* művészettörténész tanár megnyitó beszédében méltatta életútját, küzdelmes, rögs, rokonszenves művészi életpályáját: „R. Papp Piroska pályája minduntalan több vágányon futott. Egyszerre volt feleség, háziasszony, szerető anya, s a rajzolás, a pikturát sem hagyta cserben soha. Egyik kezével apró gyermekeit ringatta, a másikkal pedig művészi szenvedélyének hódolt. Nem eredménytelenül, hiszen olyan mesterek figyeltek fel meggyőző eredményeire, mint Kokas Ignác, König Róbert és Novák András. Más kérdés, hogy R. Papp Piroskában időközben annyi félszégesség halmozódott össze, hogy maga is alig hitte el, hogy immáron érett, karakteres művésszé formálódott. Olyan alkotóvá, aki érzéki, bravúros akvarelljei révén ott lehet a szakma hazai élvonalában. . . Határozott és következetes esztétikai mércéje van. Főként a természeti és emberi szépség képzetköre foglalkoztatja, amelynek megannyi változatát ismeri. . . Őszinte, igényes, jó művész. Szegednek jobban meg kellene becsülnie az efféle alkotókat.” – A művésznő így vallott egyik nyilatkozatában emberi és művészi hitvallásáról: „Az egyetlen dolog, amit meg kell másokkal osztani: az öröm érzése.”

*

M. C. Escher: Rajzoló kezek

Hollandiában a múlt évben ünnepelték *Maurits Cornelis Escher* grafikusművész születésének századik évfordulóját, s ebből az alkalomból kiállításokat, grafikai és ex libris pályázatokat rendeztek a holland művész emlékére. Az idén Budapesten is megemlékeztek a különös látásmódja miatt a művészetre ma is ható mesterről és *Hódolat Eschernek* címmel három kiállítást rendeztek magyar művészek olyan alkotásaiból, amelyek valamilyen módon az „escheri” szemlélet jegyében fogantak, vagy annak művészi felfogását idézik, illetve fejlesztik tovább. A kiállítások tartalmukban és időzítésükben kapcsolódtak az UNESCO-ICSU 1999. június 26-július 1. közötti budapesti Tudományos Világkonferenciája keretében megrendezett „Tudomány a művészetben – Művészet a tudományban” című programsorozathoz. Június 28-án a Néprajzi Múzeumban megrendezett kiállítást *Süimegyi György* művészettörténész nyitotta meg, június 29-én a Magyar Szabadalmi Hivatalban *Dr. Vékás Gusztáv*, a Szabadalmi Hivatal elnöke, június 30-án pedig a Galéria XXI-ben *Hudra Klára* művészettörténész. Ez utóbbi bennünket azért érintett közelebbről, mert a Galéria XXI. kiállításán a KBK két művész tagjának, *iff. Feszt Lászlónak* és *Kőhegyi Gyulának* az alkotásaiból is láthatott néhányat a közönség.

Kőhegyi Gyula rézkarca, C2, C7

Az elmúlt nyár szomorú hírekben sem fukarkodott, több kedves barátunktól, régi ismerősüinktől kényszerített bennünket örök búcsút venni.

Mély fájdalommal kaptuk a szomorú hírt: **Marcali Kiss József** festő- és grafikusművész, több évtizeden át a Kisgrafika Barátok Körének aktív tagja, szeretett kollégánk és barátunk, hosszú ideig nagy akaraterővel és

Napbaköltöző. M. Kiss József ecsetrajza

reménységgel küzdve a súlyos betegség ellen, 1999. július 8-án, életének 63. évében elhunyt. „Csodálatos Ember és Művész volt, gondolatai, művei velünk maradnak. Emlékezzünk rá békével és szeretettel!” – olvashattuk a gyászjelentésben. Saját gondolatával búcsúzzunk tőle: „Azt hiszem, a legszebb út, amit az ember megtehet: hitétől a szívéig, lelkétől a lelkéig, szívétől a szívéig, szeretteitől a szeretteiig; térdepelve, alázattal, hittel és gyönyörűséggel. – Talán nincs is szebb keresztút.”

FERY ANTALNÉ

DOBOS VALÉRIA

1999. JÚLIUS 12-ÉN,

ÉLETE 85. ÉVÉBEN ELHUNYT

E másik szomorú hírt *Fery Antalné*, a kedves „Valika” eltávazása jelentette a KBK minden tagja számára, aki férje, „Rex Antonius” oldalán elválaszthatatlan része volt az Egyesület immár történelemmé vált hosszú évtizedeinek, a külföldi és a magyar exlibris-gyűj-

tők igen népes, nagy családjának. Férje halála után is hűségesen látogatta a havi összejöveteleket, mély gyászában és betegsége miatt önmagával zsörtölődve is derűt sugárzott környezetére. Fájó szívvel búcsúzunk tőle, emléke tovább él mindannyiuk szívében.

*

Alig tíz nappal később újabb gyász hír döbrent meg bennünket: *Palásthy Lajosné*, sz.: *Paulovits Mária* július 21-én, 60 éves korában elhunyt. Méltó partnere volt férjének, Palásthy Lajos gyűjtőtársunknak, aki megalakulásától kezdve aktív tagja Egyesületünknek, igen gazdag, nagyszerű ex libris gyűjtemény tulajdonosa, kiváló kisgrafika-szakértő, szakíró és nélkülöz-

hetetlen cserepartner, akinek ezúton is kifejezzük őszinte részvétünket, vigasztalódást kívánva a megváltoztathatatlanban.

Petry Béla rajza, P1

KÖNYVESPOLC

BENOIT JUNOD: EX LIBRIS 1900-1999. (A Schweizerischer Ex Libris Club /SELC/ kiadása, 1999. p. 158.)

A svájci ex libris száz esztendejéről ad tájékoztatást ez a gyönyörű kiállítású kötet, melynek létrejötté háromtagú szerkesztőbizottság alapos munkájának köszönhető.

A mű előszavában a szerkesztőbizottság egyik tagja, *Josef Burch* elmondja, hogy a kötet egyúttal annak a kiállításnak a kísérője, melyet a SELC 30 éves fennállása alkalmából rendeztek Charmey-ban, 1999. májusában. Írásban arra is felhívja a figyelmet, hogy a svájci ex librisnek a kiadványban átfogott egyetlen évszázadánál sokkal nagyobb múltja van. Századunk 30-as éveiben ugyanis *Agnes Wegmann* két kötetben publikálta az 1900-as esztendő előtti svájci ex libriseket, melyek száma e forrásmunka szerint 8500-ra tehető.

A bevezető tanulmányt ugyancsak *J. Burch* írta *Ex libris-gyűjtés Svájcban* címmel. Angol és német nyelven közölt cikkéből megtudta az olvasó, hogy Európában már a 18. század második felében léteztek ex libris-gyűjtemények. A gyűjtők első egyesülete 1881-ben Londonban és Berlinben alakult meg. A svájci gyűjtők egyesülete *Basilea* néven 1901-ben, a névadó Basel

városban kezdte meg működését. Az első félévben már 138 tagról adtak számot, ebből 27 volt svájci, a tagság többi részét francia, német, osztrák gyűjtők alkották. Működésük során három évkönyvet is megjelentettek. Ennek ellenére – máig tisztázatlan okból – a csoportosulás 1907-ben feloszlott. (Akkoriban ez nem volt elszigetelt jelenség. A tekintélyes londoni társaság egy év múlva ugyancsak beszüntette működését.)

Századunk első felének két világháborúja nem kedvezett az ex libris-gyűjtésnek, bár néhány svájci könyvtár ezen idő alatt tekintélyes gyűjteményre tett szert. A svájci ex libris-egyesület megalakítása a neves gyűjtő, *Carlo Chiesa* érdeme. A FISAE 1967. évi kongresszusán érlelődött meg benne a gondolat, melyet *Ruth Irlet* és *Helen Jung* is támogatott tevékenységével. A Lugánóban megalakult Svájci Exlibris Club első elnöke *Aldo Patocchi* lett. (A neves grafikus budapesti kiállítására még jól emlékszik néhány budapesti műbarát.) *Chiesa* úr az alelnöki tisztet vállalta, a klub létrejöttében buzgalkodó két hölgy szintén tagja lett az elnökségnek.

A klub kezdettől fogva gondot fordított a tagság írásbeli tájékoztatására. Egy évtizede, évente négyszer adják ki a SELC-Express címet viselő lapjukat, évkönyveik pedig az ex libris-irodalom becses forrás-

munkái lettek. (Itt tartjuk szükségesnek megemlíteni, hogy időközben még két elnök követte egymást. A SELC jelenlegi elnöke a cikk írója, J. Burch. Alelnök: Vermes Júlia, aki Marianne Kalt társaságában e nagyszerű kiadvány szerkesztőbizottságának is tagja volt.)

A kötet témájára utaló tanulmányt Benoit Junod írta *A 20. század svájci ex librisei* címmel. Bevezetőjében rámutat a feladat nehézségére, hiszen a háromnyelvű ország kultúrájára a szomszédos német, francia és olasz kultúra egyaránt hatással volt és nem egy svájci művészt joggal soroltak be a német vagy francia mesterek közé is. Vállalkozását mégis azért tartja indokoltnak, mert ennek segítségével a világ jobban megismeri majd a svájci ex librist, fény vetül kevésbé ismert alkotókra is.

A 30 éves fennállását ünneplő egyesület a maga sokoldalúságában kívánta bemutatni e kiadványban az immár fogalomná lett svájci ex librist. A szerző szerint a kötet nemcsak közvetlenül a könyv tulajdonosát jelző, használati könyvjegyeket foglalja magában, hanem kizárólag a csere céljára készült, sokszor luxus-kivitelű lapokat is. Mindkét csoportra jellemző a többpéldányúság, a nyomás útján történt sokszorosítás.

A kiválasztás fő szempontja a lapok művészi színvonala volt és bár az évszázad nem minden időszaka kedvezett az ex librisnek, az utóbbi 30 évben Svájcban is öröndetes gyarapodás tapasztalható, ha ez nem is éri el azt a termésgazdagságot, amit Keleuturópa, főként Ukrajna és Oroszország produkált. A szerző szerint a száz főt meghaladó, különböző stílusirányzatokat képviselő alkotók egy-egy (néhány esetben két-két) lapjának rendszerbe foglalását igazságos módon úgy oldották meg, hogy a művészeket születési évük időrendjében szerepeltették. (Az első reprodukált lap alkotója 1831-ben, a legutolsó, itt is bemutatott lapé 1980-ban született.) Az illusztris szerző angol és francia nyelven írt tanulmányát azzal a gondolattal fejezi be, hogy bár az ex libris marginális művészet, a könyvjegy tükrözi korának művészeti stílusát, így megtalálja majd helyét a számítógép korában is.

Ezután mintegy 110 művész lapjainak bemutatása következik, remek, színes képekben. Minden grafikához kétnyelvű magyarázatot fűztek a szerkesztők, melyben az alkotókról és a lap tulajdonosáról a legfontosabb tudnivalókat közlik. Ezek a ragyogó, rövid kommentárok hozzáigazán közel az olvasókhöz a kisgrafikát! A illusztrációk között olyan csemegék is előfordulnak, mint Paul Klee egyetlen, rézkarc-exlibrise, s az alkotók között az európai művészet olyan kiválóságai szerepelnek, mint Giacometti, Hans Erni, Tinguely.

A kötet végén szerényen húzódik meg az a névjegyzék, mely azokat a svájci hivatásos és amatőr alkotókat sorolja fel, akik a 20. század folyamán ex librist készítettek. A hatalmas munkával összeállított névsor 12 oldal terjedelmű és többszáz nevet tartalmaz. A tevékenységi kör megnevezése mellett az élő

Basil Fuchs computer-grafikája

alkotók születési évét és jelenlegi lakóhelyét, az elhunytaknál a születés és elhalálozás esztendejét tüntették fel. Az irodalomjegyzék szerint ehhez a munkához a szerkesztőbizottság az Európában fellelhető valamennyi művészeti lexikont, enciklopédiát áttanulmányozta. Az exlibris-irodalomban egyedülálló fenti teljesítményt, valamint a kötet létrehozóit munkájukért nagy elismerés illeti!

Svájci barátaink jóvoltából a kötet a KBK könyvtárába is bekerült. A Jugoszláviában, Belgrádban nyomott remek kiadvány az exlibris-irodalom egyik gyöngyszeme lesz.

Soós Imre

A katalógus ára: 50 svájci frank, ami kb.: 8 000,- Ft-nak felel meg. Levélben igényelhető Vermes Juliától, (Címe: Bristenweg 6. CH-4054, Basel) aki decemberi budapesti útja alkalmával adja át a példányokat az igénylőknek és ekkor történik a vételár kiegyenlítése is.

HERBERT SCHWARZ: CHRANACH UND DÜRER IM EXLIBRIS (Nemzetközi exlibris-kiállítás katalógusa) Kreis- und Autobibliothek, Kronach. 1999. p. 100.

Jelentős kultúrtörténeti eseményekről ad tájékoztatást ez az izlées kiállítású, kemény kötésű kiadvány. A kronach városában működő Körzeti és Autókönyvtárban 1999. július-szeptember havában rendezett nemzetközi exlibris-kiállítás anyagával ismerkedhet meg az olvasó, aki a kötet első felében az idősebb Lucas Cranach (1472-1559), a másodikban az Albrecht Dürer (1471-1528) tiszteletére, emlékére készült könyvjegyeket tekintheti át. Mindkét főrész a kiadványt összeállító Herbert Schwarz alapos, elemző írása vezeti be.

Herbert Ott fametszete, X2

A Lucas Cranach-ról szóló rész bevezető tanulmánya a Kronach városban született mester könyvjegyeit és címerábrázolásait elemzi. 16 fametszetű grafika képét közli itt időrendben, melyek a korszak főnemesei részére készültek s nem egy közülük magát a fedelmet ábrázolja. Szó esik ebben a tulajdonos életpályájáról, a grafika rendeltetéséről, jelenlegi őrzési helyéről és az európai szakirodalomban történt említéséről.

A tanulmány után a Cranach emlékére készült kisgrafikák katalógusa következik. Az itt szereplő ex librisek nagy része nem erre az alkalomra, hanem az 1983-ban, Cranach halálának 430. évfordulójára kiírt pályázatra készült. Hazánkból az alábbi alkotók szerepelnek a katalógusban: Csiby Mihály, Dániel Viktor, Farkas József, Király László, László Anna, Müller Árpád, Nagy László Lázár, Tóth Rózsa, Vén Zoltán. Megjegyezzük, hogy rajtuk kívül még további 6 magyar művész nevével találkozhatunk, ők azonban a szomszédos államok színeiben vettek részt annakidején a pályázaton.

Müller Árpád rézmetszete, C2

A kötet második részét az *Albrecht Dürer könyvjegyei és címerábrázolásai* c. tanulmány vezeti be. 19 Dürer grafika képét és elemzését olvashatjuk itt. A művek között fametszetek mellett néhány rézkarc is előfordul, köztük olyan magyar vonatkozású lap, mint I. Ferdinánd magyar és cseh király könyvjegye 1527-ből. Megtalálható a tanulmányban a híres Willibald Pirckheimer-exlibris is, melynek készítési időpontját a tanulmány 1501 tájára teszi. Az Ebner von Eschenbach részére 1516-ban készült, itt szereplő fametszetet tekintik az első, évszámmal ellátott német könyvjegynek.

Az első részhez hasonlóan itt is a kiállított kisgrafikák katalógusa következik. 100 művész 186 alkotása szerepel, nevük ábécé-szerinti fesorolásban. Igen szép számban, 15 fő képviseli a magyar kisgrafikát.

Íme a névsor: *Dániel Viktor, Fery Antal, Józsa János, Gáborjáni Szabó Kálmán* (aki tévesen Kálmán keresztneve alapján szerepel a nevek sorrendjében), *Kertes Kollmann Jenő, König Róbert, László Anna, Menyhárt József, Müller Árpád, Nyíró István, Sterbenz Károly, Tóth Rózsa, Ürmös Péter, Várkonyi Károly, Vén Zoltán*. Meg-

Menyhárt József fametszete, X1

lepő, hogy ezúttal az „utódállamok” magyar művészei közül csak *Kósa Bálint* és *Andruskó Károly* neve szerepel a katalógusban.

Csak gratulálni tudunk a kronachi könyvtár újabb remekeléséhez. Herbert Schwarz úr mostani kötete jelentős értékkel gyarapította az intézmény által közel két évtizeddel ezelőtt megindított katalógus-sorozatot, amely a magyar művészek tekintélyes számú jelenléte miatt hazánk exlibris-irodalmának is jelentős forrása lesz.

Soós Imre

SVÁJCI BARÁTUNK, RUTH IRLET EMLÉKÉT IDÉZZÜK

Könyvespolc rovatunkban, a Svájci Exlibris Club jubileumi kiadványát ismertető cikkben említés törté-
nik *Ruth Irlet*-ről, aki a most 30 éves szervezet, a SELC,
egyik alapítója és első tisztségviselője volt. Az 1992-
ben, 84 éves korában elhunyt rokonszenves svájci
hölgy neve nem ismeretlen Magyarországon. Több
gyűjtőtárs őrzi a vele történt találkozás emlékét, kifin-
omult ízlését tükröző ex librisei pedig több hazai
gyűjteményben is jelen vannak. Ruth Irlet többször
járt Magyarországon, megtanulta a magyar nyelvet és
haláláig kapcsolatban állt több magyar művész és
gyűjtő családjával. *Vermes Júlia*, Svájcban élő kedves
gyűjtőtársunktól most tudtuk meg, hogy Ruth Irlet
nem csak a kisgrafika kapcsán került kapcsolatba ha-
zánkkal.

Lelkész édesapja, *dr. h.c. Carl Irlet* (1881-1953), az
első világháború után kezdeményezője volt annak az
eredményes segélyakciónak, melynek során – a Vö-
röskereszttel együttműködve – magyar gyermekek ez-
reit üdültették Svájcban, akik a nyári szünidő hónap-
jaiban itt kaptak kárpótlást a háborús évek

szenvedése miatt, nélkülözése miatt. Példamutató karitatív
tevékenységéért Carl Irlet-et a Debreceni TUDO-
mányegyetem 1925-ben díszdoktorrá avatta. (A neve
előtti *dr. h.c.* betűk jelentése: „doctor honoris causa”.)
Ezt követően alapította meg a kitűnő lelkész az első
Magyar-Svájci Társaságot.

1908-ban született Irlet nevű leánya az édesapa te-
vékenysége folytán már gyermekkorában kapcsolatba
került magyarokkal, továbbá Svájcban élő magyar csa-
ládokkal is. Szívesen, sokaknak segített, nemcsak jó-
tanácsaival, hanem cselekedetekkel is. Magyarorszá-
got annyira szerette, – tudtuk meg unokahúga,
Annelise Zwes asszony közléséből – hogy magyar
nyelvtudását magán nyelvórák igénybevételével még
nyugdíjas éve alatt is gyarapította.

Ruth Irlet elhunytáról annakidején nem kaptunk
értesítést. Így ezúton emlékezünk meg róla, a szüle-
tését követő 101. esztendőben, örömmel tapasztalva,
hogy vonzó személyiségének, tetteinek emléke ma is
elevenen él sokunk tudatában.

S. I.

Nemzetközi exlibris-pályázat:

„KÖNYVJEGYEK A XXI. SZÁZADNAK”

A Katalán Exlibris Egyesület a Barcelónai Egyetem
közreműködésével nemzetközi pályázatot írt ki a feni-
ti címmel, az alábbi feltételekkel:

1. A pályázaton a világ bármelyik művésze részt-
vehet, legfeljebb három alkotásával.

2. Minden régi és új grafikai technika megengedett,
egyetlen feltétel, hogy a mű nyomtatás útján készül-
jön.

3. Az EX LIBRIS szavak, vagy hasonló fogalom és
a tulajdonos neve szerepeljen a lapon. Ez utóbbi va-
lóságos személy vagy intézmény legyen.

4. A nyomtatás egyik mérete sem haladhatja meg a 13
centimétert.

5. Beküldendő 3 szignált példány. A hátlapon ce-
ruzával feltüntetendő a művész neve, országa, az al-
kalmazott technika és a készítés éve. Ezekre a kataló-
gus elkészítéséhez van szükség. Ennek egy példányát
minden résztvevő díjtalanul megkapja.

6. Hat, egyenként 100.000 pezeta díjat ítél oda a
zsűri. A legjobb alkotásokat a Barcelónai Egyetemen
és esetleg más helyen is kiállítják.

7. A pályaművek beküldési határideje: 1999. de-
cember 31. Cím:

CONCOURS INTERNATIONAL D'EX-LIBRIS
ASSOCIACIÓ CATALANA D'EX-LIBRIS
Floridablanca 70-72. 5é-2a
E-08015 BARCELONA (Spain)

8. A térítés igénye nélkül beküldött alkotások az
Egyesület tulajdonába kerülnek.

9. A pályázaton való részvétel ezen feltételek elfo-
gadását jelenti.

Barcelona, 1998. december